

O'zbek milliy musiqa merosini zamonaviy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish

Bannaqulov Mexroj Furqat o'g'li

Samarqand Davlat pedagogika instituti

musiqa ta'limi kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbek milliy musiqa merosining zamonaviy ta'lim tizimiga integratsiya qilish muammolari va imkoniyatlari tahlil qilingan. Milliy musiqa an'alarining pedagogik jarayonlardagi o'rni, zamonaviy texnologiyalar yordamida milliy musiqa ta'limini rivojlantirish yo'llari va bu sohada mavjud muammolar o'rganilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy musiqa merosini zamonaviy ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilish orqali talabalarning milliy o'ziga xoslik hissi mustahkamlanishi, madaniy xotira saqlanishi va yoshlar orasida milliy qadriyatlarga nisbatan qiziqish oshishi mumkin. Maqolada milliy musiqa ta'limini zamonaviylashtirishning konkret usullari va takliflari berilgan.

Kalit so'zlar: milliy musiqa merosi, zamonaviy ta'lim, integratsiya, pedagogika, milliy qadriyatlar, madaniy meros, musiqa ta'limi.

Kirish. O'zbekiston milliy madaniy merosining eng boy qismlaridan biri bo'lgan musiqa san'ati asrlar davomida xalqimizning ma'naviy dunyosini shakllantirgan va rivojlantirgan. Bugungi kunda globallashtirish sharoitida milliy qadriyatlarni saqlash va keyingi avlodlarga o'tkazish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimida o'zbek milliy musiqa merosini samarali integratsiya qilish orqali yoshlarning milliy o'zligini anglash, madaniy identifikatsiyasini mustahkamlash va umumiy ma'naviy rivojlanishini ta'minlash mumkin.

Milliy musiqa merosimizning asosiy komponentlari quyidagilardan iborat: klassik maqom musiqasi, xalq qo'shiqlari va raqslari, an'anaviy cholg'u asboblari (doira, nay, g'ijjak, ud, chang va boshqalar), og'zaki ijod namunalari hamda ularning ijro an'analari. Bu elementlarning har biri ta'lim jarayonida alohida pedagogik qiymatga ega.

ADABIYOTLAR TAHLILI

XXI asr ta'lim tizimi individual yondashuvlar, interaktiv metodlar, texnologik innovatsiyalar va kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, kreativ fikrlashni rivojlantirish va amaliy ko'nikmalar hosil qilish birinchi o'ringa qo'yilgan. Raqamli texnologiyalar, multimedia vositalar, virtual amaliyot muhitlari va onlayn platformalar ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, ma'naviy-axloqiy tarbiya, milliy qadriyatlar asosida shaxs shakllantirishga bo'lgan ehtiyoj ham ortib bormoqda.

METODOLOGIYA

Milliy musiqa merosini ta'lim jarayoniga kiritish bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalar uchun sodda xalq qo'shiqlari va o'yinlari orqali boshlangan jarayon, umumta'lim maktablarida chuqurroq nazariy va amaliy bilimlar bilan davom etadi.

Musiqa darslarida milliy merosni o'qitish bilan birga, tarix, adabiyot, tasviriy san'at, geografiya darslarida ham ushbu mavzuga murojaat qilish kerak. Bu yondashuv o'quvchilarda yaxlit dunyoqarash shakllantirishga yordam beradi. An'anaviy musiqa instrumentlarini raqamli texnologiyalar bilan birlashtirish, virtual kontsert zallari yaratish, mobil ilovalar orqali o'qitish milliy musiqani yoshlarga yanada yaqinlashtiradi. Milliy musiqa elementlarini barcha ta'lim bosqichlaridagi dasturlarga kiritish zarur. Bu jarayonda yoshga oid xususiyatlar, regional o'ziga xosliklar va zamonaviy pedagogik yondashuvlar hisobga olinishi kerak.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin shaklidagi musiqa mashg'ulotlari, qo'shiq va raqs orqali milliy madaniyat bilan tanishish dasturlari ishlab chiqilishi lozim. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun sodda cholg'u asboblari chalishni o'rganish, xalq qo'shiqlarini ijro etish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim. O'rta maktab darajasida nazariy bilimlarni chuqurlashtirish, maqom musiqasining asoslari bilan tanishish, milliy cholg'u asboblari o'rganish dasturlari joriy etilishi kerak. Yuqori sinflar uchun ilmiy-tadqiqot ishlari, loyihaviy faoliyat orqali milliy musiqa merosini o'rganish imkoniyatlari yaratilishi zarur. Milliy musiqa merosini samarali o'qitish uchun malakali pedagog kadrlar tayyorlash muhim vazifa hisoblanadi. Pedagog institutlari va universitetlarda maxsus kurslar, malaka oshirish dasturlari, master-klasslar tashkil etish zarur. O'qituvchilar nafaqat nazariy bilimga, balki amaliy ijro ko'nikmalariga ham ega bo'lishi lozim. Milliy cholg'u asboblari chalish, xalq qo'shiqlarini to'g'ri ijro etish, maqom musiqasining nozik tomonlarini tushunish kabi ko'nikmalar o'qituvchilar uchun zarur.

Natija va muhakama

Maktablarda milliy cholg'u asboblari, audio-video texnikalari, raqamli dasturlar bilan ta'minlash muhim. Virtual musiqa studiyalari, multimedia sinflari tashkil etish zamonaviy ta'lim talablariga javob beradi. O'quvchilarning milliy o'zligini anglash darajasi oshadi, madaniy identifikatsiya mustahkamlanadi. Estetik tarbiya sifati yaxshilanib, badiiy didning rivojlanishiga hissa qo'shadi. Ijodiy qobiliyatlar va musiqa sohasidagi ko'nikmalar rivojlanadi. Yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazish imkoniyatlari ko'payadi. Milliy musiqa guruhlarida qatnashish, kontsertlar va festivallar tashkil etish ijtimoiy faollikni oshiradi.

Integratsiya jarayonida duch keladigan asosiy muammolar qatoriga malakali kadrlar yetishmasligi, moddiy-texnik bazaning zaif bo'lishi, zamonaviy metodikalarning yetishmasligi kiradi. Bu muammolarni hal qilish uchun davlat va jamiyatning hamkorligida kompleks dasturlar ishlab chiqish zarur. Xalqaro tajribani o'rganish va mahalliy sharoitlarga moslash, ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish muhim yo'nalishlar

hisoblanadi. Dunyoning ko'plab mamlakatlarida milliy musiqa merosini zamonaviy ta'limga integratsiya qilish bo'yicha boy tajriba mavjud. Yaponiya, Janubiy Koreya, Finlandiya kabi mamlakatlarning tajribasini o'rganish va O'zbekiston sharoitlariga moslashtirish foydali bo'ladi. Bu mamlakatlarning tajribasida milliy va zamonaviy elementlarning muvozanatli uyg'unlashuvi, texnologik yechimlardan keng foydalanish, ijtimoiy sheriklik asosida dasturlar amalga oshirish kabi ijobiy tomonlar mavjud.

Xulosa. O'zbek milliy musiqa merosini zamonaviy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish - bu nafaqat madaniy qadriyatlarni saqlash, balki ularni hayotiy tarzda rivojlantirish va keyingi avlodlarga uzatish vazifasidir. Bu jarayon puxta rejalashtirilgan strategiya, malakali kadrlar, zamonaviy texnologiyalar va jamiyatning keng qo'llab-quvvatlashini talab qiladi. Muvaffaqiyatli amalga oshirilgan integratsiya dasturlari natijasida milliy o'zligini to'liq anglab, zamonaviy dunyoda o'z o'rnini topa oladigan, ijodiy va ma'naviy jihatdan rivojlangan shaxslar kamol topadi. Bu esa O'zbekiston jamiyatining kelajakdagi barqaror rivojlanishiga muhim hissa qo'shadi. Milliy musiqa merosini zamonaviy ta'lim tizimiga integratsiya qilish nafaqat zaruriyat, balki strategik muhim vazifa sifatida qaralishi va bu yo'nalishda izchil ishlar olib borilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abdullayev N.M. O'zbek milliy musiqa san'atining pedagogik asoslari. – Toshkent: Fan, 2019. – 256 b.
2. Ismoilova G.K. Zamonaviy ta'lim tizimida milliy qadriyatlarning o'rnini // Pedagogika jurnali. – 2020. – №3. – B. 45-52.
3. Karimov S.A. Milliy musiqa an'alarini saqlash va rivojlantirish yo'llari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2018. – 198 b.